

ՅԻՆԱԹԼՈՐ
ՍԷՆԵՔ ՄԷՃԻՍ 8
ԼԵՐԵ ՍՅՈՐԳ 4
ԻՆՃ ՍՅՈՐԳ 2
ԲՈՒԹԱ ԻՆՃՐԵԹԻ ԿԻՅԷ
ՍԵՐՈՒՐ :

20 ԲԱՐՍԱ

ՍՈՂԻՊԻ ԻՄԹԻՆԵԱԶ ԿԱՐԱՊԵՏ Զ. ՓԱՆՈՍԵԱՆ

1301 ՆԻՍԱՆ 3 — 1302 ՃԷՄԱԶԻԻԻԼ ԱՌԸՐ 3.

Մանգրամի Էփեմար

ԻԼԼԱՆԹ
Իլանթըն սաթըրը
40 բարա տըր :
Գալթատա իբփ խան
Ն. 41

20 ԲԱՐՍԱ

ԱԶԳԱՅԻՆ

Ս. ԷՋՄԻԱՅՆԻ ԱՌՈՐԸ

Սոյն աթոռի համարը որ այն տա-
րի ալ կաթողիկոս մը պիտի ընտրենք
ինչպէս որ հանձն արհարեցինք անց-
եալ տարի և ինչպէս որ, հաւանա-
կանաբար, մէյմէկ հատ պիտի ընտ-
րենք ամէն տարի :

Այս տարի ալ, ինչպէս անցեալ
տարի ալ, դիւանագէտ դլուխներ
օրինական այնպիսի փոփոխումներ
պիտի պահանջեն, ընտրութեան այն-
պիսի եղանակներ պիտի առաջար-
կեն, որոց դործադրութեան անկա-
րելիութեանը վրայ իրենք ևս քաջ
համոզուած են : Ազատամտութեան
համբաւ ու հռչակ հանելու տենչն
պիտի մղէ զանոնք դարձեալ խըմ-
բագրելու յօդուածներ որ միշտ ևս
ձառն ձայն Մանգրամի մէջ կրնան
նշանաւորելու կազմել, բայց կաթո-
ղիկոսական ընտրութեան մէջ հազիւ
իրաւունք կունենան կարգացուելու :
«Յարգեալ մեր Ս. Եկեղեցւոյ օ-
րէնքներն, պաշտպանենք ազգին ի-
րաւունքներն» :

Այս մասին ամէնքս ալ համակար-
ծիք ենք, և յուսալի է որ Ազգ. Ե-
րեսփոխանական ժողովն ալ մտերմ
միաձայն հաւանութեամբ որոշէ թէ
պէտք է յարգել այդ օրէնքներն և
պաշտպանել այդ իրաւունքներն,
ինչպէս վերջերս յայտնեց թէ Թուր-
քիոյ հայերը մասնակցելու են կա-
թողիկոսի ընտրութեան, և փարա-
տեց այն կասկածն թէ Թուրքիոյ հըր-
եաներն կուզեն մասնակցել Ս. Էջ-
միածնի աթոռին կաթողիկոսական
ընտրութեան :

Ուրեմն խնդիրն այդ օրինաց յար-
գուելուն և այդ իրաւանց պաշտ-
պանութեան եղանակին վրայ է մի-
այն, կամ, աւելի շիտակն խօսելով
այդ օրինաց և իրաւանց ջնջուելուն
վրայ է :

Պարոն դիւանագէտներ, կամ
երեւակայական դիւցազնութեան
փայլէն շլանալով ամէն առաջարկու-
թիւնը մերժենք, կամ, երկու չար-
եաց փոքրադոյնն ընտրենք, պահ մը
խոնարհինք և առիթի սպասելով օ-
գուտ քաղելու խոհմութեան և ի-
մաստասիրութեան ապաւինինք :

Երկրորդը չենք ընդունիր բնաւ,
չենք խոնարհիր, Աստուած մի ա-
րասցէ :

Չէք խոնարհիր, բայց մէկ մար-
դըն, ամէն օր կաթողիկոս պիտի ընտ-
րել տայ մեզի :

Չկրնար, ժամանակները փոխ-
ուած են, դարս ազատութեան դար
է :

Անանկ է գիտեմ, բայց աթոռը
թափուր է այսքան ժամանակէ 'ի
վեր :

Վնաս չունի : Խոնարհիլ բնաւ
երբէք :

—Ազգին իրաւունքներն և շահե-
րն՝ դոր պաշտպանել կուզենք կծի-
կը կը դնեն կոր կամաց կամաց :

—Կը բողոքենք առ որ անկ է
Մեր ձեռքը բողոք մը ունինք որ...

—Բայց...

—Մէկ կողմէն անմիջական տնօ-
րէնութիւն կը խնդրենք, և միւս
կողմէն կը շարունակենք մեր բողոքն :

—Սոյն :

—Լրագրաց մէջ շանթաւար յօդ-
ուածներ կ'ուղղենք...

—Հասկցայ... որ ուսման պէս
երթան պայթին անոր գլխուն վրայ :

—Ամէն օր կը բողոքենք, կը պօ-
ռանք, կը կանչենք : Ինչ ըսել է,
կըսենք, մեր եկեղեցւոյն մէջ կը
մտնէ կոր : Ինչ իրաւունք ունի, կը
պոռանք, մեր քուէին խառնուելու :
Ինչու համար, կը գոչենք, թոյլ չը-
տար որ մեր ընտրութեան եղանակն
դործադրենք, կըսենք, էֆէնտիմ
ասոնք կըսենք, փառք Աստուծոյ,
լեզու չունինք, բերան չունինք,
խօսք չունինք, պատասխան չունինք :

—Ես կարծեմ թէ ասոնք ըսինք ու
լնցուցինք :

—Դարձեալ ըսելու է, Կիւսէ-
նի Երեսփոխան : Զիջումը վատութիւն է,
պաշտպանական կերպով որոշում տալ
է ետ երթալու :

—Բողոքով ետ երթալ կուզէք :

—Բողոքը յառաջդիմութեան նը-
շան է միշտ : և կը զարմանամ թէ
ձեր առջև բնաւ նշանակութիւն չու-
նի բողոքն : Դուք բողոքն խաղաղիկ
կը կարծէք կոր : Բողոքն անանկ բան
մ'է որ...

—Կըզամ թէ...

—Ես անոր քթին բերնին ազդու
բողոք մ'արձակեմ որ կը տեսնես
ինչպէս չորս կանգուն վեր կը ցատկէ :

—Դիտեմ, բայց...

—Կերել թէ ցարդ ոչ ոք բողոքած
է քեզի դէմ և այս պատճառաւ չեմ
զգացած բողոքոյ ապատկն :

—Գուցէ :

—Եթէ բողոքոյ ապատկը կերած
ես և ազդեցութիւնն ուրանալով ոյս-
պէս կը խօսիս՝ վատ մ'ես :

—Ինչու :

—Ազգատեաց ես :

—Բայց...

—Ազգին իրաւունքն ածուրդի դը-
րած ես :

—Ներեցէք...

—Եկեղեցւոյ թնամին ես :

—Չափաւորեցէք ձեր լեզ. . .

—Չպիտի չափաւորեմ, Վասակ ես :

—Կը բողոքեմ...

—Մերժութեան ես :

—Կը բողոք...

—Վնաս չարդիս ես :

—Կը բողոք...

—Մատնիչ, Յուդա, Կայէն :

—Բայց կը բողոք...

—Բաղաւաճ, Մատուղ...

—Կարծիքներն ազատ չեն :

—Ձեռն, չեն, չեն, քեզի պէս վա-

տերն են որ ազգին տունը կը կոր-
ծանեն :

—Թող տուր որ պատասխանեմ :

—Թող չպիտի տամ :

—Կը բողոքեմ :

—Քուէին բողոքք քանի՞ կառնեմ
ես :

—Անանկ է նէ չեմ բողոքեր և
ըսածք կընդունեմ :

—Ստ ուրիշ խնդիր :

—Ես զիջում կընեմ :

—Շնորհակալ եմ :

—Բարկու իւնդ եթէ անցաւ, նե-
րէ որ ես ալ խօսիմ :

—Խօսեցէք :

—Իմ կարծիքս այն է թէ մարդ-
ուր պատիւն ու կեանքն ազատելու
համար մարտնչելու է նոյն իսկ իրմէ
հզօրագունին դէմ : Իսկ երբ զգայ թէ
իւր ուժերն սպառած են և իւր պա-
տիւն ու կեանքն վտանգի տակ են,
զանոնք փրկելու համար հարկ եղած
հնարքներն ի դործ դնելու պարտա-
ւոր է : Զիջում և փախուստ երբե-
մըն մեծ քաջագործութիւններ են :

—Համաձիտ եմ :

—Ուրեմն զիս այնքան նստաւոր-
ելու իրաւունք չունիք :

—Ես դձեգ չնախատեցի, ձեր անձ-
նականին դէմ ոչ ինչ խօսեցայ, կար-
գաւոր եմ որ զիջում կընեմ :

—Վասակ, Մերժութեան, Սերմէլէք
բար :

—Ձեր կարծիքին համար էր որ
այդ անուններն տուի, ձեր անձը կը
յարգեմ ետ :

—Շնորհակալ եմ :

—Բարկութեան միջոցին եթէ
բերնէս ծանր խօսք մը փախաւ ձեր
անձին նկատմամբ, անոր համար ալ
ձեր ներողամտութիւնն կը խնդրեմ :

—Ներողամտութիւն չունիմ ես,
որովհետեւ վրաւորութեան սովորու-
թիւն չունիմ :

—Մարդս կիրքով շատ բան կըսէ
ու կընէ, բայց յետոյ սը զիջայ :

—Այնպէս է : Զանաք ուրեմն
չբարկացնելու մեղմ զօրաւորներն որ
անոնք ալ չմտան մեղի, որովհետեւ
զօրաւորներուն բարկութիւնն զօրա-
ւոր է : Զբարկացնենք մեղմ տկար
կարծուածներն ալ, և առիթներէն
օգտուելու ընթացքին հետեւինք :

(ԽԻԿԱՐ)

ՂԱՏՏԱՐԼԸԳ

(5499 ԿԵՆՏԵՆԻ ԿԵՆՏԵՆԻ)

Պիզիմ Բուսիա թարափտարը օլ-
մաղղըմըզա, ևաղընը պիր խու-
սուս չէհասեթէ քեաֆի տիր : տա-
հա չէնտ կիւնլէր մուգատտեմ պիզ
քէնտիմիլի տիր, չէօյլէ քի լէյմիա-
ծին կաթողիկոսականութեան պու մեր
թէպէ պիր էհէմիյեթ վրիպտէ,
Բուսիանըն բիշնտէն այրըմամազը-
ղա չաղըմազ տան իսէ, մատամքի մէմ
նուն տէկիլիզ, մէկէրէի Թիւրքիատա
իքի նէֆէր տահա կաթողիկոսականութեան
եօգ մու տուր, ես անլէրտէն պի-
րին էհէմիյեթ վրմէ քիլիլն լիւ-

զումունու, վէ եախտ Էյմիածին ա-
թուունու Թիւրքիատա պիր մահէլլէ
նաղլ իթմէքլիք էլլէմիյեթլինն» ան-
լաթտըմըզա տըր, հալ պու քի մու-
ղայրի օլարադ Արեւելք, պիր իա-
րափտան Բուսիատա գարըն եաղա-
րադ, միլլէթիմիլի իւղէրինէ աաա-
վէթինի իտհրէք վէ տալլէթէ տէ-
վամ իլլէտիլի հալտէ, տիկէթ թա-
թարափտան տալի, Էյմիածին կա-
թողիկոսականութեան, հատտէն գիտա-
տէ էհէմիյեթ վրիպտէնէ չաղը-
մաղտա տըր, տիմէք տիր քի, դաա-
տարըզ իտհրէք պիլլէ խնատ իթմէք
իսթէտիլի ուսամալլուգ իլլէթի,
պիզըթ քէնտի իւղէրինտէ պուլուն-
մաղտա տըր : վէ պէլլէր տէ, մէզ-
քիւր հաղարէթլէրի, խաասէթէն վէ
պիր նիյեթլի փառտէնէ մէպիլի եաթ-
մաղտա տըր, չէօյլէ քի, զէվալլը
Բուսիա Հայլարըն, օլ եօլտա իթա-
աթըզըզլարա վէ ոլլոնսուդ ա-
մէլ ու հարէթլէրէ իթմէքլիք վէ
թէչվիլ իլլէ իզֆալ իտհրէք, Բուսի-
ատա, միլլէթիմիլի քեալլէն էզիպ
Բուս միլլէթիլի գալըպընա տէօթ-
մէքլիլինէ պիր մէսիլլէ, պիր սէպէպ
վէ պիր հաղդ վրիպտէնէ չաղը-
մաղտա տըր : չէնքի, էկէր էօյլէ
օլմուշ օլմասա իտի, քէնտիլին տա-

Հայլարըմըզլն թէվէճճիւ հլէրինի պու
թարափա չէվրմէքլիլէ չաղըմաղ
իզթիլա իտհր իտի : . .

Վէ, մէզքիւր զաղէթատա պէնտ եա-
ղանլար իլլինտէ, էօյլէ միւրթէքիպ-
լէր, եանի Բուսիատա օրլան օլմադ-
ըզ էտնալըզըն իրթիքեապ իտհն
միւրթէքիպլէր պուլունմասրտա ազլէ
մուղայր տէկիլ տիր, զիրա, քեաֆ-
ֆէսի տալի լէյմի Էյմիւր տըրլար,
վէ քիմ օլտուղլարըն սէրպէսթճէ
մէյտանէ չըգարամատըզլարընտան,
քէնտի ալազըզ գօմէտեղարընը,
տայլմա բէրտէ արգասքնտա իհրա
իլլէմէքտէ տիրլէր, հալ պու քի պիզ
իլլէ մէյտանտաղը, երկիրմի պէչ
սէնէլիք ամէլ ու հարէթլէրիմիլ վէ
էսէրլէրիմիլ տալի մէյտանտա տըր,
հէրքէս պիլլի թանըմաղտա օլտու-
ղունտան, վէ անըմըզտա ալըզ պու-
լունտուղունտան, ուսամալ օլուպ օլ-
մատըզըմըզ, վէ բարա թամաղ ի-
լէ միլլէթիմիլ վէ միլլէթիմիլ հու-
գուգ վէ մէնփաթընը, տիմէք սաթ-
մաղըզըն իրթիքեապ իտիպ իթմէ-
էն մաղուլէտէն օլուպ օլմատըզ-
մըզ, բէք ալէա ֆարգ ու ֆէհմ վէ
քէչֆ իտէպիլի, էմմա Արեւելք իլլին,
պու պէօյլէ տէկիլ տիր, անը տա հէր
քէս կէօրմէքտէ տիր, եանի հէփի-
նին երկրինտէ պիրէր մասքէ պու-
լունտուղուն մէյտանտա տըր :

Ալլէխուսուս, պէօյլէ պիր նաղիք
վաղըթտա, պու եօլտա պիր գալէմ
իսթիմալի, Բուսիա տէվլէթլինն զա-
ղալըն, օլտաալ միլլէթիմիլ իւ-
ղէրինէ, մահաղ տալլէթ իթմէք տի-
մէք տիր, էհէնի ինթիլապ օլունա-

Յո՛ւն առ իրրեման Հայրի՛կ, — Կիր առ իրերեցոյն, — Յառաջարկան, — Նամակ հարկ ալ եւ այլ առնանց, — Վերջին հրաւիրելու Երուսաղէմէնէն (Հայաց Զորե՛ն), Վերին խոշաղ, (գաւառ), — Նոյայ տապալան, — Սիրիկեան Հայրիկ այցն ողջ տարւոյնէն, — Բարաքայ ճոյլեւ եւ ողբարձ իւր Ստոռածածօին վանքն, — Բուժայ Ս. Աստուածածին վանքն, — ԶԵ՛յնի ճին զերկի նոր ծերունի, — յԱղգալ գաւառն եւ Վանօղլուք, — Սկզբնածման ի յԱղգալ Բարդուղիմէոս Սրբազան Առաքելոյն ի Ժամանակն կապալառութիւն եւ նախարարութիւն Սիրիկեանս քաղաքի, — Սկկա իշխան, Բերդը, եւ Վաղարշապէսի դուստը, — Հնուաբքբի եւ լուսավոր աւանդութիւնքն, — Բնութեան հայալիք, — Վիշապ բարալի, — Բնութեան մը, — Պաշտօնի՞ պատմական հին բերդաքաղաքն, Մայրաքաղաք Սարկ Ստոռածածին, — Կերէակի Հայր Աբրահամ եւ Սաւան, — խոշաղ պատմական հին բերդաքաղաքն, — Երեքին խոշաղ (գաւառակ), — Վան-Տոպ (ընդարձակ դաւառն), — Վարապայ վանքն եւ իրերեցան, — Երեքին Վարապ եւ Գալիկեան, — Հնուաւորայ խաւարած վանքն, — Դուռնաքն եւ չուանիկ դուստր Սենեքերիմ արքայի, — Կարմրուորայ Ս. Աստուածածին, — Արամիկո՛ւ Սլանաց դուստր Սահրիկան աշնառոյ, — Կաւակ վանքն, — Միմտան եւ Հնուքիւնքն, — Ս. խալի վանքն, — Բցնուեաց ծովն, — Վայ վայ Խաւուռն, — Խաթուն Տիրամօր վանքն, — Աւաղուռ վանքն, — Ս. Աստուածածին

Նէշլրէստէկեանը աթիֆալը, մա-
նէսալընը գօլայ դօլայ անլաեապի-
լէճեքլէր թէր. քիպլէր իլէ գրաս-
թա ալըշարմադ, Վէ քէնալիէրնէ-
էն դիեաաէ լալըմ օլան մալիւմալնէ-
լիէ պէրապէր, թէճգիպի ախլէա-
դատա մէտար օլաճադ. էքիբարը
վիրմէք իւգլէր թէր թիպ օլունմունէր.
ալէս-տէր.

Միւշթէրիէրինին հէր վէճհ իւ
խօհնուտ իտիլմէսինէ զայլէթ իտի
լէճէք աիր :

Մէջգրելու իւշ մահէկտէն պաշտա
օլ իսիմ իլէ սաթլընալըրն, սախթէ
վէ թաղ լիտ օլաճաղը աշիբեար տըր
իխթար իւնէրիդ քի, պու ֆապրի-
գանըն սահիպլի օյան զաթ, Դալա-
թտաւս վէ իսթանպուլտա եվլօթա
մալլէրի մաղաղալարը պուրունան
իսլաճարը միւլէթպէրէտէն օյան Մը-
կըտնէ ֆէնտի Մուրաթեան օլմայըս
սալիբ պիր զաթ տըր :

18. Մուղավելէնամէ, պէր վ'ն 64

20. Պիր միւսթէնէնը, քէնս
միւտտէթի ինարէսնի, պաշղաաընի
տէվը վէ ինար խէնէք օլտուգատա
թէքըար խարոց ալընմազ լազըմ վէ
մէյիսլ, աննազ մուգվիթէնտէնի գա
նէն ղէլնէն, ղէ տաթթէնտէնի գա
աընա շէր՝ վիրիթէնք թատիզ

23. Մուգալէէնամէ գայտ վ
իէմէիր օլունտուգտան սօնրա, գա
նուն վէ նիզամա մուղայիր օլտուղ
թէպէյեիւն իտիպտէ, ֆէսիս օլուն

բնական միւտացիոն մուլտիպլիկացիոն միւ-
րութիւնի միւթէն ազգայ, դապրութեամբ
հիմար օլունմանագ տրը, Միւտացիոն
պէճ յիւն հանթըրթի Դիւքմիւնիւն իւ-
րաբան, Գնը նն սուրէթլէ օլուր իսէ
օլուն, թապլիլ վէ մուխալիֆէթի
գապուլ օլունմանմանագ տրը, ան-
ճագ, պէտէի իհարը սուրէթի սալի-
րէ իլէ Թէպլիկէ իթիկինէ հալի
միւթէպըր սէնետ Կարագ խտըր իսէ,
հիւքմիւ մուգալէլէնամէր իհրա ի-
տէճէկինէ, գոթթաթօ խարէսինէթի
քէֆլի ավընարագ, իշլն պու ճիհէթի
միտլ ու հիւքմ օլունմանագ իւզըր, Կ-
յիտ օլունման մահքէմէնէ կէսնտ-
րիլ ճէք տիւր Թաստիգիլ լէսմի թահ-
թընտա պուլունմանան գոթթաթօ: